

TÁRSMŰVÉSZETI TALÁLKOZÓK – HANGVERSENYEKEN

A FAB Ensemble születése

FAB-fellépés az Urániában

FAB-koncert a Zeneakadémián

Úgy gondolják a művészeti ágak szoros kapcsolatban állnak egymással, ezért a két hegedűművész mindig nagy figyelmet fordított és fordít a társművészetekre. *Kokas Katalin* a gyerekkorát a kaposvári Csiky Gergely Színház páholyában töltötte, szülei a teátrum zenekarában is játszottak, s aztán, amikor huszonegy évesen összeköltözött *Kelemen Barnabással*, állandóan színházba jártak. Ha ugyanis öt perccel este hét előtt sikerült befejezniük a gyakorlást, akkor a Király és a Nagymező utca sarkán lévő otthonukból máris rohantak a környékbeli színházak valamelyikébe, hogy egy utolsó pillanatos állójegygyel ott lehessenek az előadásokon. Az egyik kedvencük a Radnóti Színpad volt, de az összes teátrum lelkes nézőivé váltak. Kelemen Barnabás emlékezetes élménye a Lisztről szóló előadás Jordán Tamással és Leslie Howard zongoraművész-szel meg Schönberg *Óda Napóleonhoz* című műve, kiváló előadókkal. Később gyakran megfordultak Törley Mária szobrászművész szalonjában is, ahol örömeikre rendszeresen találtak Mészöly Dezsővel, a *Lyukasóra* folyóirat névadójával.

Így amikor elindult az első, Kokas Katalin által megálmodott *Kaposfest* 2010-ben, egyértelmű volt számukra, hogy a színészeknek is ott a helyük a zenei programsorozat fellépői között. A nyitóelőadáson például Sztravinszkij *A katona története* című darabja hangzott fel Kocsis Zoltán vezényletével és Mácsai Pál közreműködésével. Ugyanazon a koncerten Joshua Bell hegedűművész vezetésével pedig Mendelssohn *Oktettjét* adták elő.

Aztán, amikor egy újabb rendezvényso-

rozzatot hívtak életre 2016-ban – a *Fesztivál Akadémia Budapest* –, akkor a programban már a kezdetektől megjelentek más művészeti ágak fotókiállításával, hangszerkiállításával, balett-tel...

Az elmúlt évben, amikor a pandémia miatt változtatni kellett a programon, természetesenek vették, hogy ha lehetőségük adódik rá, akkor támogatni, segíteni kell egymást, így a zenészek mellett a többi művészeti ág előadóit, képzőművészeit is. A 2020-as, átalakított sorozatnak is mindennapos fellépői voltak a színészek, akik a hangversenyek műsorát felolvasásokkal tették különlegesebbé.

Idén már teljesen az online térbe kényszerültek, de megalapították a *FAB Ensemble*-t korábbi fesztivállépőkből, kedves zenésztársá-

ikból. Az együttes tizenhárom állandó tagjával, s kiegészülve még sok más zenésztársukkal, közvetített formában, 2021 januárjától adott koncertsorozatot a Zeneakadémián, s ezek mindegyikén megjelentek a színművészek is. Ezenkívül a Rádió Márványtermében is készültek és készülnek a Magyar Rádiónak felvételek ugyanezzel a csapattal.

A legelső online hangverseny szünetében Molnár Piroskával Batta András beszélgetett, a következőn Mácsai János és Mácsai Pál irodalomról folytatott párbeszédet, a február elején adott, Kodály-, Dohnányi- és Franck-műveket felvonultató koncert szünetében pedig Vitray Tamás és a Nagy-Kálózy Eszter – Rudolf Péter házaspár eszmecsereje zajlott.

A sorozat következő előadásai során ifj. Vidnyánszky Attila és Vecsei H. Miklós diskurzusát hallgathatták meg az érdeklődők irodalomról, zenéről, majd Vámos Miklós, Haumann Péter és Haumann Máté beszélgetését. Ez utóbbi találkozás azért is volt különleges a Kokas–Kelemen házaspárnak, mert Haumann Péter Barnabásnak gyerekkorától egyik nagy kedvence, Haumann Máté pedig Mercutióként a Júliát alakító Hanna lányuk partnere a tavaly bemutatott *Rómeó és Júlia*-előadásban. A színházi világgal való kapcsolatuk tehát egyre erősebbé válik, természetes hát az is, hogy a nyáron, 2021. július 16-a és 25-e között rendezett, *VI. Fesztivál Akadémián*, amely a *Családfák* címet viseli, ugyancsak megjelennek majd a színészek. A tervek szerint a zene mellett kortárs festők kiállításai, fotóművészek tárlata és filmvetítések is szerepelnek a programban. ♡ Réfi Zsuzsanna

Vecsei H. Miklós a Hold utcai templomban

KOKAS KATALIN ÉS KELEMEN BARNABÁS PÁLYAÍVE

Kokas Katalin hegedű- és brácsaművész ötévesen kezdett hegedülni, Kaposvárott Gyánó Béláné, majd Pécessé Papp György osztályában. Tizenegy évesen felvételt nyert a Liszt Ferenc Zeneakadémia előkészítő tagozatára, Halász Ferenc, majd Kovács Dénes volt a mentora. Tizenhat évesen ösztöndíjjal került a torontói konzervatóriumba, Fenyves Loránd osztályába. Kanadai tanulmányai után a budapesti Zeneakadémián Perényi Eszter növendéke volt, kitüntetéssel diplomázott.

Hazai versenygyőzelmei után 1994-ben első lett a csehországi Ušti nad Orlice-i Nemzetközi Hegedűversenyen, 1996-ban a torontói konzervatóriumban megnyerte a Concerto Competition díjat, ezután 1997-ben első lett a semmeringi Bartók-, majd 1998-ban a Martinů-hegedűversenyen. 1999-ben első helyezést ért el a Nemzetközi Flesch Károly Hegedűversenyen, 2002-ben pedig a Nemzetközi Szigeti József Hegedűverseny első díját nyerte el.

A szólóhangversenyek mellett kiemelt helyen szerepel életében a kamarazene, a vonósnégyes és nem utolsósorban a tanítás. 2004 óta a Liszt Ferenc Zeneakadémia docense és 2002 óta rendszeresen ad mesterkurzusokat is szerte a világon. Alapítója a Kelemen Kvartettnak, mellyel koncerteztek Európa számos országában, Amerikában és Ausztráliában. 2011-ben megnyerték a IV. Pekingi Nemzetközi Kvartettkoncertverseny első díját, a VI. Melbourne-i Nemzetközi Kamarazene-verseny második, közönség-, valamint Musica Viva különdíját. Az együttessel rengeteg rangos pódiumon szerepeltek, többek között felléptek az amsterdami Concertgebouw-ban, a brüsszeli Palais de Beaux Artsban és a New-York-i Carnegie Hallban.

2004-ben, 2005-ben és 2008-ban Fischer Annie-ösztöndíjat kapott, művészetét Halász Ferenc-díjjal, Kaposvár Városáért kitüntetéssel jutalmazták, a magyar államtól Liszt Ferenc-díjat kapott, 2009-ben Junior Prima díjat, 2021 márciusában Magyarország Érdemes Művésze díjat kapott. Májig 9 CD-lemeze jelent meg a Hungaroton és a BMC gondozásában.

Kokas Katalin
és Kelemen
Barnabás

Kelemen Barnabás vezényel

KELEMEN KVARTETT

A 2021-ben újjászűletett formáció tagjai az alapító Kelemen Barnabás és Kokas Katalin mellett: Jonian Ilias Kadesha hegedűművész és Vashti Mimosa Hunter csellóművész.

FOTÓ: ORA HASENFRATZ

Kelemen Barnabás hegedűművész Baranyai Valériánál kezdte tanulmányait, a Zeneakadémián Perényi Eszter növendékeként végzett 2001-ben. Nagy hatást gyakoroltak rá későbbi tanárai, Isaac Stern, Rados Ferenc és Kocsis Zoltán is. Vezényelni magánúton tanult a finn karmesteriskola két meghatározó alakjától, Leif Segerstamtól és Jorma Panulától.

Rangos világversenyeken ért el kiemelkedő eredményeket, 1. díjas lett például az 1999-es Salzburgi Nemzetközi Mozart-hegedűversenyen, illetve a 2002-es Indianapolisi Nemzetközi Hegedűversenyen, 2001-ben pedig a Brüsszeli Erzsébet Királyné Nemzetközi Hegedűverseny 3. díját nyerte el.

Kiváló stílusérzékének és széles körű technikai tudásának köszönhetően magabiztosan mozog a teljes hegedűirodalomban. Rendszeresen lép fel a legnevesebb koncerttermekben, többek között a Carnegie Hallban, a Concertgebouw-ban, a Royal Festival Hallban, a Palais de Beaux Arts-ban, a Suntory Hallban és a Berlini Filharmóniában. Jelenleg két világhírű intézet, a Zeneakadémia és a Kölni Egyetem professzora.

Művészetét a legmagasabb szakmai és állami kitüntetésekkel ismerték el: Liszt Ferenc-, Kossuth-, Bartók–Pásztory-, Prima és Gramophone díjjal tüntették ki, a Magyar Köztársaság lovagkeresztjének birtokosa. Összesen 17 szólólemeze és egy, Mozart összes hegedűversenyének élő előadását tartalmazó, dupla korongos DVD-kiadványa jelent meg, kvartettjével pedig három albumot készített. Kokas Katalinnal együtt alapítója és művészeti vezetője a Fesztivál Akadémia Budapest kamarazenei fesztiválnak. ♡

...pontosabban szólva: a *FAB Ensemble* együttes február eleji, Kodály-, Dohnányi- és Franck-műveket felvonultató koncertjének szünetében, a Zeneakadémia nagytermében, *Kokas Katalin, Kelemen Barnabás és barátai* harmadik találkozóján. Ez alkalommal *Vitray Tamás* a *Nagy-Kálózy Eszter – Rudolf Péter házaspárral* cserél eszmét. Vagy fordítva? Hiszen fenti címünkben a fordítottját ígértük. A színpadon ülve azonban mintha mégis ki-ki a saját „eredeti szerepébe” zökkenne vissza. Talán a karantén okozta szokatlan helyzet miatt? Hiszen másként találkozni most nem lehet, mint online térben, online közönséggel. *Vitray Tamás* szólal meg hát először.

– Kedves nézők, nem tudom, csak föltételezem, hogy hallanak... Mindenki egy kicsit döbbenetben ül ebben a csodálatos teremben. Mi az, ami megdöbbsz és kicsit szomorúvá tesz? Jómagam, noha világéletemben kamera előtt álltam, most éreztem át igazán, mit jelent, hogy a közönség nélkül semmilyen színpadi produkció nem teljes.

Nagy-Kálózy Eszter: – Fent a színpadon jobban érzékeljük ezt. Ám az előbb én még lent ültem, hallgattam a zenét, és, nyilván ez a művészet ereje, számomra csodálatos volt!

Rudolf Péter: – Én érzem, amit Tamás mond, még ha nehéz lenne is megfogalmaznom, mi az, ami annyi emberre egyszerre hat, hogy egyszerre éljen át bizonyos dolgokat... Viszont karanténban élünk már hónapok óta, hol a színpadon, hol a színpadon kívül, és nem mondanám, hogy hozzá lehet szokni...

Vitray: – Nem lehet!

Rudolf: – Mégis, önmagában, hogy mindez létrejöhet, olyan öröm! Hogy a XXI. század technikája lehetővé teszi: különböző lakásokban sok ember, fotelekben ülve találkozhat velünk.

Vitray: – Bennem ott a kérdőjel, bevallom. És erről a zenészeket is meg kellene kérdezni, akik játszanak.

Nagy-Kálózy: – Szerintem azért az, hogy odagondolják a nézőket, már számít. És amikor elkezdődik a zenélés vagy a színházban a játék, akkor egyszer csak megszületnek a pillanatok...

Vitray: – Akkor most beszéljünk a színházról! A színészeiről az üres színházban, mert a próbákon elvileg nincsenek nézők. De aztán be kell engedni a közönséget.

Nagy-Kálózy: – A főpróbán már megszületnek a pillanatok. Az érzelmek, gondolatok, már megszületnek a darab logikája szerint, és akkor jön az első közönség. Én azért is szerettem, amikor bemutató előtt van már két-három előadás közönséggel, mert ez oldja a bemutató feszültségét. Hiszen újra meg kell szokni a visszajelzéseket, a reakciókat, újra meg kell tanulni közönséggel is a darabot.

Vitray: – Direktor úr?

Rudolf: – Megfoghatatlan és ellentmondásos dolog ez. Mert egyfelől az a dolgod, hogy pró-

Nagy-Kálózy Eszter és Rudolf Péter beszélgetése Vitray Tamással

Hatszeme között koncert- szünetben...

báld a szerepedet a figura céljai szerint, amikor nincs ott a közönség. Nem szabad, hogy ott legyen. Miközben mégis... A vígjátéknál például rendez is a néző, ha akarjuk, ha nem. Ahol nevetnek, ott vigyáznod kell, hogy ne vesszék el a következő mondat és közben nem eshetsz ki a szerepből sem. Tehát áthangszereli az előadást a közönség jelenléte, megfoghatatlan pluszt ad hozzá, és itt vitatkozom kivételesen a feleségemmel...

Vitray: – Ez baj?

Rudolf: – Egyáltalán nem baj. Nem sűrűn fordul elő.

Vitray: – Otthon soha?

Rudolf: – Gyakorlatilag soha... Egyszóval nincs észszerű magyarázat. A színészek általában dadogni kezdenek, ha a pálya kerül szóba. Az önkontrollnak, az ösztönnek és a technikának különös keveréke az egész. Ezért nehéz megmagyarázni is: mit számít, hogyha ott van a közönség, miközben nem szabad, hogy számítson, hogy ott van. Szerintem, amit most csinálunk, hogy kameráknak játszunk, az a legnagyobb kihívás. Nincs ott a néző, és mennek a kamerák, az adrenalin szinted pedig fenn van...

Nagy-Kálózy: – És hogy van ez a sportközvetítésknél, Tamás? Van valamiféle visszajelzése, vagy magának közvetít?

Vitray: – Abszolúte nem, dehogya! Nem is tudom összehasonlítani, mert az, aki közvetít, legyen az bármilyen sport, az magának nem... Ha én kinn ülök, eszembe nem jutna magamnak elmondani.

Nagy-Kálózy: – Péter mesélte, hogy gyerekkorában közvetítette saját magának a meccseket.

Vitray: – Akkor sem magának közvetítet. Csak nem volt közönsége... Valamikor az érettségihez közeli nyáron egy ékszerésznél voltam kifizető, s az üzletbe naponta jöttek ifjú párok jegygyűrűt venni. Ki volt írva a kirakatba, hogy a jegygyűrűt méretre igazítják, megvárható az átalakítás. Én voltam a megvárható, mert át kellett mennem négy vagy öt

utcát az aranyműveshez, aki elvágta, toldotta, és vissza. Mindezt én azon a nyáron arra használtam – bár soha nem akartam sportriporter lenni, de imádtam a sportot –, hogy oda is, vissza is, közvetítettem egy nem létező meccset, ahol én voltam a legjobb csatár, a fő góllövő, de én voltam a kommentátor is. Ám azt is valakinek csináltam. Mert az sem én voltam valójában. Úgyhogy nincs más módja, ott az ember másoknak beszél. Sőt, sajnos, néha olyan kényszer is vezet, hogy elmond olyat is, amit különben nem lenne fontos, mert azt hiszi, hogy nem tudják.

Nagy-Kálózy: – És sportolt valamit?

Vitray: – Hogy sportoltam-e? Hát attól függ, hol van meghúzva a vonal... Nem igazán, bár később, hatvanhárom éves koromban elmentem, megtanultam síelni. Igaz, nem viharzottam le a lejtőkön.

Nagy-Kálózy: – Nálunk az volt a fontos a családban, hogy a lányok zenéljenek és sportoljanak.

Vitray Tamás: – És mit sportolt?

Nagy-Kálózy: – Atletizáltam. Valójában én gátfutó szerettem volna lenni. Különben sok minden, súlylökés, diszkosz is szerepelt a repertoáromon.

Rudolf: – Azért nem látlak magam előtt, mint súlylökőt!

Nagy-Kálózy: – Nem is voltam jó benne, de ugyanígy nem voltam elég jó a zenében sem, ezek aztán lekoptak az életemből, de mindez nagyon fontos része volt a gyerekkoromnak.

Rudolf: – Visszaélhetek a helyzettel, és én is kérdezhetek valamit?

Vitray: – Megbeszéltük...

Rudolf: – Úgy tudom, hogy van egy közös pont az életünkben, a Vígszínházban dolgoztál egy időszakban. Akkor téged megérintett a színház világa, fölmerült benned ezzel kapcsolatban bármi?

Vitray: – Egész pontosan hároméves koromtól volt jelen a Vígszínház az életemben, nagyapám ugyanis könyvkötőmester volt, minden

délután, ebéd után lefeküdt egy órára, majd visszament a műhelybe, és onnan öt óraker hazajött. Este elegánsan fölöltözött, negyvennyolc nyakkendője volt hajszálpontosan, és elment a Vígszínházba, mert ő volt a nézőtéri főellenőr. Kertész bácsi. És én voltam az unoka. Mindenki ismert a színházban, lehetetlen kis kölkök voltam, én voltam az, akit nem lehetett nem beengedni felvonás közben, mert nem hagytam magam, szóval ott nőttem fel nagyjából a háború kezdetéig. És vissza meg úgy kerültem, hát ezt már az újszülöttek is tudják, de Péter még nem hallotta, elmesélem. Szóval rendező akartam lenni, és az első évben, mikor jelentkeztem érettségi után színházi rendezőnek, eljutottam az utolsó rostáig, amikor is Major Tamás azt mondta: „Maga nagyon tehetséges ember, jöjjön vissza jövőre! És menjen színházba tanulni!” Elmentem hát a Vígszínházhoz, mert nekem csak ez az egy színház számított. Így lettem díszletmunkás. Még nem volt teteje a színháznak a bombázások után, tehát a háború után, akkor épült újjá... Nagy bajban voltam, mert még díszletmunkásnak sem nagyon feleltem meg. Színházi emberek tudják, a nagy falakat akkor a két végén, ugye, fogta kettő: egyik itt emelt, a másik ott nyomott a másikra. Azonos nagyságúnak kellett lenni, mert ellenkező esetben a kicsire ment a súly. Nahát, én voltam a kicsi. Úgyhogy látták, ez így nem fog menni.

Rudolf: – Mi ketten szépen el lettünk volna együtt...

Vitray: – Mi nyugodtan. A nagy fal azért neked is, nekem is nehéz lett volna. Szóval az alkoholista zsinórmester lekiabált a színpadmesternek, Szűcs Gyulának, hogy „Gyula, két csatos üveg borért adok egy emberszabásút, ő pedig följöhet”. Így lettem zsinóros. És az voltam másfél évig, közben visszamentem a színművészetire, jelentkeztem, akkor is az utolsó rostáig jutottam. Simon Zsuzsa volt akkor a rektor, ha mond valamit e név...

Rudolf: – Hogyne, hogyne!

Vitray: – Dramaturgnak vettek volna fel, és nekem fogalmam sem volt, hogy az mit csinál, azóta is csak gyanúim vannak, szóval visszamentem az angol szakra. Harmadik alkalommal, egy év után, újra jelentkeztem, akkor Marton Endre volt a zsűri elnöke az utolsó rostán, és amikor bejöttem, megállított, és azt kérdezte: „Maga gyászkeretben jött be az ajtón, miért?” „Hát – mondom – tanár úr, már kétszer kirúgtak, minek örüljek?” Ő akkor azt mondta: „Szóval maga a Dózsa György unokája...” Állítólag már híre ment – öt verset kellett vinni, ugye, a felvételre –, hogy én csak a Dózsa György unokáját tudtam, azt a tizenkét sort. Nem tudok memorizálni a mai napig sem, kötött szöveget, beleköltök, nem tudom megjegyezni... Marton ekkor megkérdezte: „Nem próbálkozik meg a színészettel?” Mire én ezzel az örök érvényű mondattal válaszoltam: „Tanár úr, ha megnéz engem, legföljebb úgy festek,

mint egy táncos komikus, pedig bennem egy hős lelke lakik...”

Rudolf: – Mintha a *Szomorú vasárnap*ból idézted volna, szinte ez a mondat hangzik el Seres Rezső szájából, amikor jelentkezik Rákosi Szidi akadémijára. Azt mondja, hogy táncos komikus akarna lenni, miközben valójában Rómeót szeretne játszani.

Vitray: – Még elmondok egy történetet a Lakner bácsi gyerekszínházáról, és ezzel a mai penzumom ki is telik. Annak a sztárja volt Ruttkai Éva, s én talán négy évvel lehettem fiatalabb Évánál. Lakner bácsi minden évben rendezett egy gyerekszépségszereplőversenyt, amelyen jelmezben kellett megjelenni. A nagyapám nem nagyon akarta, de a család végül úgy döntött, hogy Tominak ezen részt kell vennie. Bő gatyás, pörge kalapos betyárt kellett megszemeltesítenem, de sehogy sem akartam a színpadra bemenni. Bőgtem kinn, végül belöktek. A bal 1-en bementem bőgve, a jobb 1-en pedig kimentem. Tomboló siker volt, mert hát egy bőgő kisfiú! És második lettem Éva mögött...

Rudolf: – Rajkinnak* volt egy ilyen száma, ő is balról bement és jobbra távozott, s közben megöregedett.

Vitray: – Mit csinált közben?

Rudolf: – Bejött fiatalemberként. A fázisokat nem lehetett fölön csípni, a végén egyszer csak kiment öregemberként...

Vitray: – Azt hallottam Péter, ma hosszú útról jöttél be, vidéken voltál, nem?

Rudolf: – Jóformán most minden napom olyan, mintha hosszú útról jönnék, még akkor is, ha egy helyben ülök. Bármilyen furcsa, nagyon sűrű ez a mostani helyzet. Nem tudom, hogy békeidőben milyen egy színházat vezetni, mert az még nem adatott meg. Nem tudom, hogy akkor egyszerűbb-e? Most a látszólagos nem csinálás közepette is folyamatosan próbálunk a Vígszínházban, maszkban, persze. És közben mintha mindenki részvételét nyilvánítana, hogy vezetek egy színházat ebben a helyzetben. Valahogy mégis ettől van fönt az adrenalinszintem, ettől a sok problémától, amit meg kell oldani, de úgy érzem, hogy működünk, még ha minden megbeszéléshez a „ha” szócskát kell is tennünk. De az egész világ így működik jelenleg. Különböző válto-

zatokat készítünk, folyamatosan dolgozunk, és valóban föl-le rohangálok a városban, ha úgy hozza a színház érdeke, vidéken is, de hát ez természetes.

Vitray: – Én is kérdezek valamit mindkettőjüktől. Jó pár éve olvastam, hogy az egész család Amerikába készült évekre. Tessék szólni, ha nem jól mondom... Egy hosszú sorozatban, olyan szappanoperaszerűségben kellett volna szerepelniük.

Nagy-Kálózy: – Ez nagyon-nagyon rég volt. Úgy a kilencvenes évek közepén lehetett.

Vitray: – Hát akkor már ideje, hogy megkérdezzem.

Nagy-Kálózy: – Nálunk, Magyarországon castingoltak, szereplőket válogattak egy amerikai cég képviselői egy sorozathoz, amelynek a két főszereplője a délszláv háborúból jövő szerb orvos és a felesége lettek volna, akik kivándorolnak Amerikába, hogy ott megpróbáljanak boldogulni. Az elején még a szerep szerint nem is kellett volna igazán angolul tudnunk, később tanulunk meg angolul, ahogy megpróbálunk beilleszkedni ebbe az új világba. Csináltunk próbafelvételt, és úgy éreztük, nagyon jól sikerült, karakterek szerint éppen a kettőnk alkata volt megírva, jó visszajelzéseket is kaptunk. Így valóban azt terveztük, hogy ha megkapnánk a szerepeket, akkor a három gyerekkel kimennénk. Ez legalább öt évre szólt volna, nagy kalandja lett volna az életünknek, ám az egészből végül nem lett semmi.

Vitray: – Maga a darab sem valósult meg?

Nagy-Kálózy: – Az sem, pedig jó darab lehetett, mert azok a jelenetek, amelyeket megtanultunk, izgalmas, remek jelenetek voltak, mégsem jött össze a történet.

Rudolf: – Ritka esély lett volna számunkra, amit most Eszter megpedzegetett – bár ilyen szó nincsen. Édesapám mint nyelvész megróna ezért. A dolog lényege az lett volna...

Vitray: – Az a gyanúm, hogy becsöngetnek a második részre... Önök pedig érezték úgy, hogy sétáltak a szünetben a Zeneakadémián, a foyer-ban, és hallották, ahogy egy sarokban három ember beszélgetett. Köszönöm, köszönöm! ♦♦

(A beszélgetést a hangfelvétel alapján összeállította: Sággy Ildikó)

* Arkagyij Iszaakovics Rajkin orosz színművész, rendező, konferanszié (Riga, 1911– Moszkva, 1987).

RÉFI ZSUZSANNA

AHOVÁ PILINSZKY ÉS KOCSIS ZOLTÁN IS BEÜLNÉ...

Kokas Katalin, Kelemen Barnabás zenélésről, fesztiválokról és négy gyerekről

Bár szólistaként is jelentős karriert tudhat már maga mögött Kokas Katalin és Kelemen Barnabás, a művész házaspárnak a kezdetektől fontosak azok a kezdeményezések, amelyek a zeneélet, a zeneoktatás egészét szolgálják. Több mint egy évtizede született az első fesztiváljuk, 2016-ban pedig egy másik rendezvénysorozatot hívtak életre, s a *Fesztivál Akadémia* mesterkurzusain most már az ország több más pontján is részt vehetnek az érdeklődők. Az utóbbi hónapokban megvalósulni látszik húszéves álmuk, egy budapesti művészeti szalon, emellett – részben a pandémia hatására – egy őrségi művésztelep alapjait kezdték el lefektetni. A hegedűművésznővel (aki márciusban érdemes művész lett) és hegedűművész férjével újjáalakult vonósnégyesükről, oktatói pályájukról, a családi hagyományok továbbviteléről, Júliaként debütáló lányukról, a Zeneakadémiára felvett Gáspár fiukról, a négyéves Olgáról és a nemrég született Zsigmondról is beszélgettünk.

– *Miért érezték lényegesnek már szinte pályakezdésük óta, hogy segítsék nemcsak a felső, hanem a közép- és az alacsony fokú zeneoktatást is, s hogy más fiatal művészeknek bemutatkozási lehetőségeket teremtsenek?*

Kokas Katalin: – Úgy vélem, a jövő a korai, szeretetteljes oktatáson és a család példamutató életén múlik. A felmenőink között generációkon keresztül elszánt és fanatikus pedagógusokat találni, s mindketten jól tudjuk, mekkora hatással bír a jövő nemzedékére a jó tanár.

Kelemen Barnabás: – Kati édesanyjának egyik növendéke nyerte nemrég az alapfokon rendezett országos csellóversenyt, ez a legújabb „családi pedagógussiker”, amire nagyon büszkék vagyunk.

K. K.: – Művészként nem szabad elfelejteni, hogy minden tanár, aki a gyerekekkel foglalkozik, mennyire fontos! Az, hogy Gáspár fiunk jól hegedül, s hogy tavaly sikerrel felvételizett a Zeneakadémiára a különleges tehetségek osztályába, nem annak köszönhető, hogy az apja

és az anyja hegedős. A családból hozza magával a zene szeretetét, azt, hogy a kezdetektől az élete része, s hogy hallja, ahogy gyakorlunk, koncerten játszunk. De azért, hogy jól játszik a hangszerén, az előző tanárnőjének, Ácsné Szily Évának lehetünk hálásak. Nekem ugyanis sem tudásom, sem türelmem nincs ahhoz, hogy egy öt-hat éves gyerekkel foglalkozzam. Különleges ismeretek, szinte egy másik szakma kell ahhoz, hogy valaki tudja, hogyan kell felkelteni és óráról órára fenntartani a gyerekek érdeklődését a zene, a hangszer iránt, és olyan szeretettel számon kérni tőlük az anyagot, inspirálni őket a gyakorlásra, ahogy azt a zeneiskolai oktatók teszik. Gáspár az Akadémián mostantól Perényi Esztertől tanulja meg mindezt, akinek annak idején Barnabással mi is a növendékei voltunk. Így szerencsére nekem nem az a dolgom, hogy otthon egzecírozom a tizenhároméves fiamat. Szeretnem kell, és néha emlékeztetni arra, hogy ne felejtsem el gyakorolni. Azért döntöttünk úgy, hogy a fesztiválunk részévé tesszük a *Fehér Ilona Hegedűversenyt*, hogy ezzel is kifejezzük tiszteletünket az alap- és középfokú tanárok iránt, és hogy segítsük a gyerekek fejlődését. A seregszemlére minden évben rangos nemzetközi zsűrit hívunk, melynek tagjai foglalkoznak is a versenyen részt vevő gyerekekkel, a tanáraiknak továbbképzést tartanak. Mindezzel szeretnénk a pedagógusokat inspirálni.

– *A versenytapasztalat ma már mindenkinek fontos.*

K. B.: – Így van, s Kati az előbb mindenben a szívemből beszélt. Ahhoz, hogy valaki bejusson egy nivós egyetemre, rangos zenekarba, jó produkciót kell nyújtania a próbajátékokon, és ebben sokat segítenek a versenytapasztalatok, amit jó, ha a gyerekek minél hamarabb megtapasztalnak. Azonban a verseny anyaga gyermekközpontú: a döntőben például Mozart-, Bach-, Haydn-, Vivaldi-versenyművek közül lehet választani, amelyekben a gyermek személyisége, lelke ki tud bontakozni, s a szép hegedűhang, stílusérzék, intonáció természetes velejárója az előadásnak.

– *Sajnos a tavalyi seregszemlék a pandémia miatt későbbi időpontra tolódtak, viszont éppen a vírushelyzet miatt új kezdeményezéssel rukkoltak elő. A fesztiválon nem rendeztek nyilvános mesterkurzusokat, a fellépő művészek azonban vállalták: a tanév során két-két mesterkurzust tartanak magyarországi és határon túli zeneiskolákban.*

A Kokas–Kelemen házaspár a négy gyerekekkel

Parti pihenés Zsigmonddal

K. K.: – Tavaly a pandémia miatt csak magyar művészek szerepeltek a *Fesztivál Akadémia* sorozatában, s mindegyikük szívesen vállalkozott a későbbi mesterkurzusokra, amelyek az alap- és a középfokon dolgozó pedagógusoknak is fontosak. Ezekon, több akkreditált pedagógus-továbbképzés keretén belül, így ők ingyenesen vehetnek részt, mi ezzel tudjuk ösztönözni, segíteni őket. Barnabással mindketten tanítunk a Zeneakadémián, pontosan tudjuk: az, hogy a következő esztendőben milyen növendékek érkeznek hozzánk, a jelenlegi oktáson, a most tanító kollégákon múlik. Az ő kezükben van a jövő! Ha szeretnénk tíz-tizenöt év múlva jó koncertekre járni hazai művészek előadásában is, ahhoz az kell, hogy a pedagógusok szenedélyesen, szívvel, hittel tanítsanak mindent. S erre a pandémia alatt még inkább szükség van! Minden tiszteletünk az övék!

– Mindketten hosszú ideje tanítanak a Zeneakadémián, Kelemen Barnabás az utóbbi nyolc esztendőben pedig a kölni akadémián is. Önöknek pedagógusként mi ad inspirációt?

K. K.: – Barnabással könnyű dolgunk van, mert a tanítás mellett rendszeresen pódiumra lépünk. Számunkra az, hogy sokszor kamarazenélhetünk csodálatos művészekkel, segíti a további fejlődésünket, és megadja a kellő adrenalinlöketet is, amit átfordíthatunk a növendékekkel folytatott munkára. Ösztönző azonban nekünk is a nemzetközi hegedűsök seregszemléje, ahol a versenyzőket hallva megismerjük, hol tart a világ, s ehhez igyekszünk mi is alkalmazkodni.

K. B.: – Minden alkalommal megható belépnem abba a terembe, ahol annak idején édesanyám, Pertis Zsuzsa tanított, s ahol együtt játszott Perényi Eszterrel. Az, hogy a budapesti és a kölni zeneakadémián egyaránt tanítok, fontos pillérei az életemnek. Emellett mesterkurzusokat adok rendszeresen, s az utóbbi időben az online térben szintén foglalkozom növendékekkel. Azt az elképesztő mennyiségű és minőségű tudást, amit a tanárainktól kaptunk, s amit önzetlenül nyújtottak, nekünk ugyanúgy tovább kell adnunk.

– *A saját családjukban is? A lányuk, Hanna ugyanis modellkedik, s a Pesti Magyar Színház előadásában Júliát alakítja, Gáspár hegedül, és a négyéves Olga is kapott már két esztendővel ezelőtt egy aprócska hangszerrel...*

K. K.: – Hanna zongorázott is, megnyerte annak idején az országos zongoraversenyt a korosztályában, de nem érezte, hogy a zongorázás a lételeme. Amikor Földessy Margit színtanodájába kezdett járni, az ottani margitos, inspiráló, különleges légkörben verseket habzolt és improvizált. Majd sorra kapta a kisebb-nagyobb lehetőségeket, például kisfilmek főszerepét, és azt vette észre, hogy ez az ő világa. Májusban lesz tizenhét éves, de már tavaly debütált Júliaként, most pedig Csinszkát alakítja abban a produkcióban, amelyet Horgas Ádám rendez a Madách Színházban és Adyként Nagy Sándor lép színpadra. Hannától kapott kedvet a színészethez Gáspár, aki az akadémia mellett szintén jár a színtanodába. Olga is hébe-hóba előveszi hegedűjét, de inkább rajzol, fest, gyönyörű színek jelennek meg a képein. Minden érdekli, mint általában a három-négy éveseket, és mi igyekszünk is minden lehetőséget megadni neki. Zsigmond pedig csak most született, de már embriókorától Bartók-vonósnégyeseket hallgat. Ha sír, akkor a 4. kvartett első és utolsó tétele órá altatóként hat.

– *Azt már látják, hogy a zene lesz-e az útja Gazsinak? Hiszen az összes nagyszülője is muzsikus, dédapja pedig a híres cigányprimás, Pertis Pali.*

K. K.: – Rábizzuk. A hegedülést ötéves korától komolyan veszi, napi rendszerességgel gyakorol, s a legutóbbi országos hegedűversenyen, Szombathelyen elnyerte a nagydíjat. De nagyon élvezi a színtanodában folyó társasági életet, és felkérték egy nagyjátékfilm egyik szerepére is, amelyet decemberben mutatnak be a moziban. Ezzel szemben a hegedülés elég magányos hivatás... Magamról is tudom, hogy nem mindenkinek való a folytonos utazás, az egyedüllét a hotelszobákban, az, hogy a kapcsolatok az együttesekkel, dirigensekkel csak néhány napra szólnak, a koncertig tartanak. A felkészülés, a tanulás-tanítás, a hangversenyek tesznek boldoggá. Ezért nem is vágytam soha arra, hogy minél nagyobb, minél távolabbi

együttesekkel szerepeljek. Mindig Magyarországon szerettem volna valamit teremteni.

– *Eddig már született két fesztiváljuk, s lassan felépül az a művészeti szalon is, a lakásuk fölötti tetőtérben, ami régi vágyuk...*

K. B.: – Boldogok vagyunk, hogy végre elindulhatott a tetőtéri építkezés! Az az elképzelésünk, hogy ez a helyszín a Fesztivál Akadémiával szimbiozisban működjön. Amit ott valósítunk meg nyáron a koncertekkel, kurzusokkal, annak ad otthont egész évben az új helyszín. Kiteljesedhet a szalonban a programunk minden szegmense. A központjává válik az új mesterkurzus-sorozatunknak, s a zene mellett kiállításokat is láthatnak majd az érdeklődők, részt vehetnek szemináriumokon, beszélgetéseken. A *művészeti szalon* a centruma lesz az érdeklődő, válogatott alapfokú pedagógusok felkarolásának is. Mert tőlük függ, milyen szintre jut el az ország kulturális élete, rajtuk múlik, hogy a náluk végzetek hogyan töltik a szabadidejüket, mennyire művelik és élvezik a művészetet.

K. K.: – Olyan találkozási pontot álmotdunk meg, ahol a sokféle művész előadhat, kiállíthat vagy egyszerűen csak együtt lehet és beszélgethet, és a közönség is aktív részese az estnek. A művészetek összekötnek, együttlétre ösztönöznek, és erre különösen nagy szükség van. Olyan térről álmodunk, ahová Pilinszky is beülne, mondjuk, Kocsis Zoltánnal eszmét cserélni...

– *Olvastam arról is, hogy nemcsak szalont, hanem művésztelepet is építenek.*

K. K.: – A pandémia hozta az ötletet. Édesapám – aki különben zeneiskola-igazgató – azt mondta, vegyék észre, hogy nagy baj van a világban, elmaradnak a koncertek, a gyerekeknek azonban akkor is enni kell adni, s ahhoz föld és víz kell. Ezért Barnabással autóba ültünk, és elmentünk veteményesnek való telket keresni. Végül egészen az Őrségig jutottunk, beleszerettünk a vidékbe. Az elképesztően tiszta levegőbe, a kristálytisza forrásokba, a zamatos gyümölcsökbe és zöldségekbe. Megtáltuk álmaink faluját, s tervezzük, hogy majd melyik lesz a mi házuk, hol laknak majd a vendégprofesszorok, melyik épületet alakítjuk át növendékszállássá és hol lesz a művészeti pajta, ami otthont ad kiállításoknak, koncerteknek, színháznak. Barnabással lassan huszonnégy éve azt tervezzük rendületlenül, hogyan és hol teremthetjük meg a feltételeit egy művészeti alkotóműhelynek, hogy olyan szellemi építkezést folytassunk, amelyre nemzetközi szinten is odafigyelnek. Bízunk benne, hogy az Őrségben valóban különleges mikrokozmoszt hozhatunk létre.

– *Már lassan negyed százada tart a kapcsolatuk, s érdekes a dinamikája, emlékszem egy hangszerkiállításra, ahol önök mutatták be az instrumentumokat, s a hegedű-brácsa darabokban felváltva játszották a prim és a*

LEXIKON:

A FAB Ensemble alapítói: Kelemen Barnabás, Kokas Katalin (hegedű).

A FAB Ensemble tagjai: Baráti Kristóf, Kelemen Barnabás, Kokas Katalin (hegedű); Maxim Rysanov (brácsa); Kokas Dóra, Fenyő László, Várdai István (cselló); Balog József, Fejérvári Zoltán, Palojtay János (zongora); Horti Lilla (szoprán); Hámosi Szabolcs (bariton); Joó Szabolcs (ütőhangszerek); Fazekas Gergely (zenetörténész).

szekund szólamot, cserélgetve a hangszereket. Otthon is ilyen a munkamegosztás?

K. K.: – Szerintem nálunk ez harmonikusan, az évek során alakult ki. Most például, amikor a negyedik babát vártam, Barnabás a biopiacon megvásárolt mindent, hogy sokoldalúan és a lehető legegészségesebben táplálkozhassunk. S bár a normál életben erre nem lett volna ideje, ebben az időszakban ő főzött, bebizonyította, hogy a tehetség nem jár egyedül, és rejtetten ő világ legjobb szakácsa. Felosztjuk a feladatokat mindenben, és mindent megbeszélünk.

K. B.: – Nem szoktunk veszekedni, nem fajul odáig a helyzet. Van persze különbség a nézeteink között, de megtanultuk mindezt úgy megbeszélni, hogy mindketten tanuljunk belőle.

– Pedig eltérő művészetiségek...

K. K.: – Ez igaz. A vonósnégyesünkben néha élet-halál harc is vívtunk egymással, de a családi élet nagy kérdéseiben valóban teljes egyetértés volt közöttünk mindig is. S ugyan megtanultuk az évek során, hogy a próbákon a kritikát miként és mikor kell megfogalmazni egymás iránt, csak ezt a tudást nem mindig sikerül alkalmazni... Olyankor kemény pillanatokot élünk át. Lehet jó vagy rossz passzban fogadni a véleménykülönbségeket, az empátiát gyakorolnunk kell nap mint nap. Amikor ugyanis az ember zenél, akkor nagyon érzékeny. Olyan, mintha meztelenre vetkőzne a lelke. Játék közben le kell vetni a maszkokat.

– A 2009-ben alapított Kelemen-kvartett szintén fontos szerepet játszik az életükben, most pedig új felállással mutatkoznak be májusban, a Bartók Tavasz sorozatában.

K. K.: – Két és fél éve hagytuk abba a vonósnégyesezést az előző felállásban. A kvartettben négy különböző személyiségnek kell alkalmazkodnia egymáshoz, ami nem könnyű, főleg, ha ez nem a fő tevékenysége egyikünknek sem. De mivel Barnabással mindkettőnknek fontos a vonósnégyesezés, új partnereket kerestünk, enélkül ugyanis sokkal üresebb az életünk. A kvartettezés kicsit olyan, mint a házasság, amit beleadunk, azt kapjuk vissza. Több csapattal is játszottunk az elmúlt két évben, turnékon és sok-sok koncerten vagyunk túl. De Jonian Elias Kadeshával és Vashti Mimosá Hunterrel érezzük úgy, hogy megtaláltuk egymást. Decemberben kezdtük el az intenzív próbákat. Azóta gyakorlatilag csak néhány napra szakítottuk meg a közös munkát. Ők tíz éve játszanak együtt, nyáron lesz az esküvőjük, az életben is összetartoznak. Bartók hat vonósnégyesével mutatkozik be májusban az új kvartettünk, ami jelentős vállalás. A találkozásunk a covidnak is köszönhető, hiszen más helyzetben négy olyan muzsikust, mint mi, négyfelé játszik a világban. Most, hogy

Katalin és Barnabás az újszülött Zsigmonddal

mindenütt mindent lemondtak, volt alkalmunk arra, hogy megismerjük egymást és kellő mennyiséget próbáljunk.

K. B.: – Nemrég beszéltünk a banffi fesztivál vezetőjével, ott szerepelt volna a vonósnégyesünk nyáron, a vírusveszély miatt azonban kénytelenek voltak lemondani a meghívást. Ez a kanadai város adott otthont utolsó éveiben Székely Zoltánnak, a Magyar vonósnégyes primáriusának, aki egyike volt Bartók Béla legkiemelkedőbb hegedűs partnereinek. A kvartett a második világháború alatt elvonult Amszterdamban egy lakásba, éjjel-nappal Beethoven összes vonósnégyesét gyakorolta, s időnként titkos koncerteket adott. A világjárvány alatt most mi is elvonultunk az együttesünkkel, s Bartók kvartettjeit gyakoroltuk...

– Az ön pályáján az utóbbi években egyre gyakrabban jelenik meg a vezénylés is. Mennyire fontos ez az új irány?

K. B.: – Hétévesen, amikor már tudtam kotát olvasni, ahogy hallgattam a felvételeket, már dirigáltam is a műveket. Úgy adódott, hogy huszonöt évesen Haydn-szimfóniákat vezényelhettem egy koncerten, s ezen az esten jelen volt Petrovics Emil és Szokolay Sándor is. Mindketten azt mondták, foglalkoznom kellene ezzel az iránnyal, mert megvan bennem a karmester. A következő években ott motoszkált mindez bennem, de úgy gondoltam, később lesz érdemes a vezényléssel foglalkoznom. Kati ösztönzésére aztán a legjobb finn mesterektől elsajátítottam a dirigálás alapjait, ők végül azzal búcsúztak el tőlem, hogy most már ne hozzájuk, hanem zenekarokhoz járjak, mert ezt a hivatást művelni kell... Az utóbbi időben egyre több felkérés érkezik, nemrég óriási élmény volt a Nemzeti Filharmoniku-

sokat vezényelni. Nem akarok azonban most mindent eldobni, hogy csak a dirigálás kerüljön az első helyre.

– Ezek szerint szólófellépésekkel, kamarázással, vezényléssel, tanítással, fesztiválszervezéssel, szalon- és művésztelep-alapítással teljes az életük?

K. K.: – Amikor kitört a pandémia, az első egy-két hónapban még élveztük is, hogy leállt a világ, mert már mókuskerékké váltak a mindennapok. Pedig mi, éppen a gyerekek miatt, törekszünk az arany középutra. Jó volt a család felé fordulni, örültünk, hogy azáltal, hogy mindenki együtt és otthon van, a gyerekek is látják, miként zajlik az életünk, hogyan és mennyit próbálunk, mily módon tanítunk. Az életünk új perspektívát kapott. Kívülről persze csak az látszik, hogy mennyi szépséggel foglalkozhatunk, és emellett van egy szép családjunk is. De ha visszanezünk az életünkre, akkor azt látjuk, hogy amit elterveztünk, arról a célról sohasem feledkeztünk el, nem adtuk fel az akadályoknál. A tetőtéri szalon alapterületére például húsz éve adtuk be a vételi szándékunkat, és azóta mindig ez az egyik fő témája a ház közgyűléseinek. Küzdöttünk érte, és nem mondtuk le róla akkor sem, amikor kilátástalannak tűnt. Négy gyermekünk van, de az elmúlt évtizedek során több magzatot elveszítettünk. Nagyon szerettünk volna nagy családot, és hittünk abban, hogy minden úgy kell legyen, ahogy megadatik. Az égiek azt tanították, néha bizony el kell engedni dolgokat, mert lehet, hogy éppen akkor teljesülnek. Viszont kitartóan és célratörően kell álmodozni! A kihívásokra és a lehetőségekre pedig rugalmasan reagálni. Barnabással erre törekszünk, és hálásak vagyunk mindenért. ♦